នៅខែមិថុនាឆ្នាំ១៩៧៩ នៅនាយកដ្ឋានសុខាភិបាលខេត្តបាត់ដំបង គេមានបិទប្រកាសផ្សាយរកនិស្សិតផ្នែកពេទ្យ ដើម្បីបញ្ជូនទៅបន្តវិជ្ជានៅសហភាពសូវៀត ។យាយទៀងក៏នាំរ៉ាជា កូនស្រីទី២របស់គាត់ទៅទីនោះ ដើម្បីសុំចុះឈ្មោះ ។ លោកថាច់-កៅលី ដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវបានខ្សិបប្រាប់គាត់ថា ៖

- សុំមីងកុំចុះឈ្មោះឲ្យសោះ ព្រោះកូនអតីតអ្នករដ្ឋការដែលបានចុះឈ្មោះពីមុនៗមកបានត្រូវបាត់ខ្លួនរហូត... គេពុំដឹងជាយុវជន យុវនារីទាំងអស់នោះត្រូវគេនាំយកទៅណាទេ ។ តែដើម្បីកុំឲ្យមានការសង្ស័យ លោកកៅលីក៏ហុចក្រដាស់មួយសន្លឹកមកឲ្យយាយទៀងដូចគេឯងដែរ ។

សំនួរនៅលើក្រដាស់មានដូចតទៅ ៖

- ឈ្មោះឪពុក......... ស្រុកកំណើត.........ពីដើមធ្វើអី..........សព្វថ្ងៃនៅឯណាឥឡូវធ្វើអី........ស្លាប់ឬរស់...........? ។

- ឈ្មោះម្តាយ.........ស្រុកកំណើត........ពីដើមធ្វើអី..........សព្វថ្ងៃនៅឯណាឥឡូវធ្វើអី........ស្លាប់ឬរស់...........? ។

- មានមា-មីង-បង-ប្អូននៅបរទេសឬទេ ? បើមានតើឈ្មោះអី.... នៅប្រទេសណា.......នៅស្រុកខ្មែរធ្វើអី.......សព្វថ្ងៃធ្វើអី..........? ។

- មានមិត្តភ័ក្តិឬស្គាល់អ្នកនៅបរទេសឬទេ ? បើមានតែឈ្មោះអី........នៅប្រទេសណា.......នៅស្រុកខ្មែរធ្វើអី................សព្វថ្ងៃធ្វើអី...............? ។

នៅបន្ទាត់ខាងក្រោមគេបង្អស់ មានអក្សរមួយជួរសរសេរថា ៖

« បើថ្លែងប្រាប់មិនបានត្រឹមត្រូវ បេក្ខជនត្រូវទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ខ្លួន » ។ យាយទៀងបានអានពិនិត្យសំនួរដ៏ចម្លែកនេះរួច ក៏នាំកូនស្រីមកខ្ទមវិញ ។

នៅចុងខែមិថុនា យាយទៀងបានជួបឃី-ទ្រីវិច្ឆិកា កូនប្រុសទី៥របស់គាត់វិញ គ្រួសារដ៏កំសត់នេះ បានជួបជុំម្តាយនិងកូនបីនាក់ ទើបមានពន្លឺសប្បាយរីករាយបន្តិច ។

តែការរីករាយក្នុងចិត្តនេះមិនបានស្ថិតនៅយូរប៉ុន្មានទេ ។ ព្រោះនៅពេលនោះមានបញ្ហាមួយពីអង្គការលើ ឲ្យបញ្ជូនវិច្ឆិកាទៅធ្វើស្រែរួម ។ ត្រូវរកអង្ករម្ហូបនាំយកទៅបរិភោគខ្លួនឯង ។ ត្រូវដើរដោយជើងពីទីក្រុងបាត់ដំបង តៅឃុំតាម៉ឺនចម្ងាយ ៤០គ.ម. ។ ប្រជាជនខ្មែរទាំងអស់អស់សង្ឃឹម ដោយឃើញបញ្ហាដដែល ដូចជាបញ្ហាសម័យអង្គការ មានការធុញទ្រាន់ក៏បបួលគ្នាចាកចោលទឹកដីកម្ពុជាជាហូរហែរ ។

ចំណែកវិច្ឆិកា ដោយគោរពតាមបណ្តាំឪពុកឲ្យនៅរង់ចាំដំណឹងពីបងៗបីនាក់ទៀត ក៏ស្ម័គ្រចិត្តចេញទៅពលិកម្មធ្វើស្រែរួមនេះ ។ នៅពេលមួយ ស្រាប់តែមាន

ចោរមួយក្រុមចូលមកព័ទ្ធចាប់ចង រួចប្លន់យកគោអស់រលីង ។ វិច្ឆិកាក៏ត្រូវអូស
រទេះជំនួសគោ វិលត្រឡប់មកកាន់បាត់ដំបងវិញ រង់ចាំទទួលបញ្ហាជាថ្មី ។

❑ ❑

❑

ចោរប្លន់ជាលើកទីពីរ

ក្នុងខែកក្កដា១៩៧៩ នៅខេត្តបាត់ដំបងមានកើតឧប្បត្តិហេតុដ៏អស្ចារ្យ គឺកើត
ចោរប្លន់កាប់សម្លាប់យ៉ាងសាហាវនៅគ្រប់ទីកន្លែង ។

នៅថ្ងៃទី១៦-៧-៧៩ ម៉ោងប្រហែល៦ល្ងាច មានចោរមួយក្រុម (ដល់លើក
ក្រោយមកទើបដឹងថា ក្រុមនេះជាអតីតខ្មែរក្រហមនិរតី) កាន់អាវុធគ្រប់ដៃ បណ្តើ
រគ្នាចូលមកកាន់កូនខ្ទមរបស់យាយទៀង ។ វាស្រែកសម្លុតពីចម្ងាយថា ៖

- ណែអ្នកម្ចាស់ខ្ទម ! មានឃើញចោរបីនាក់ដើរកាត់ទីនេះទេ ? ។

ពេលនោះយាយទៀងនិងកូនបីនាក់អើតក្បាលមើលជុំវិញខ្ទមដែលគ្មានជញ្ជាំ
ងស្រឡះធេងនោះ រួចក៏ឆ្លើយដោយគួរសមនិងយ៉ាងស្មោះត្រង់ថា ៖

- មិនឃើញទេ, ក្មួយៗអើយ ។ បើមានមែនពួកអ៊ំមុខតែនឹងឃើញជាមិនខាន
ព្រោះវាលស្រឡះធេង ។ ស្រាប់តែអាចោរម្នាក់បញ្ឆោកគ្រាប់កាំភ្លើងភ្ជង់តំរង់មកវិ-
ច្ឆិកា ព្រមទាំងកំហ៊ែញថា ៖

- ខ្ទមនេះលាក់ចោរ ! ខ្ទមនេះលាក់ចោរ !

បន្ទាប់មកវាក៏ចូលមកចាប់ឆែកឆេរកូនខ្ទមតាមអំពើចិត្ត ពន្យាពេលចាំយប់ងងឹ
តមកដល់ ដើម្បីធ្វើទារុណកម្មលើម្ចាស់ខ្ទមទាំងបីនាក់នេះ ។ វាប្រើល្បិចកលចោទ
ថាជាចោរ រួចបណ្តើរទាំងចំណងចេញទៅ ។ រ៉ាដាឃើញដូច្នោះក៏សុំអង្វរចោរទៅ
ជាមួយប្អូន ។ ចំណែកយាយទៀងវង្វេងស៊ុង ហើយក៏ដួលសន្លប់បាត់ស្មារតី ដោ
យភ័យតក់ស្លុតនឹងអំពើព្រៃផ្សៃនេះ...។

កូនស្រីពៅនៅជាមួយម្តាយ ភ័យខ្លាំងពេកយំបណ្តើរដាស់ម្តាយបណ្តើរ ។
លុះគាត់ដឹងខ្លួនឡើងវិញ យប់ងងឹតណាស់ទៅហើយ ។ ពួកចោរវិលត្រឡប់មក
ប្លន់យាយទៀងវិញ ។ គាត់រត់គេចទៅពួននៅចំការដូងខាងជើងខ្ទម ។ ដោយរក

គាត់មិនឃើញ វាក៏ស្រែកឡូឡាឡើងថា ៖

- ឃើញទេ ! ស៊ីគ្រលុំលាក់ចោរ ។ ឥឡូវវារត់ចោលខ្ទម ! ។

ក្រុមចោរទាំងនោះក៏ថយទៅវិញ រួចស្រាយចំណងលែងវិច្ឆិកា ឲ្យវិលមកកាន់កូនខ្ទម ព្រមទាំងនិយាយទន់ភ្លន់សុំទោសថា ពួកវាចាប់ច្រឡំ ។ ចំណែកយាយទៀង ក៏រត់ទៅប្តឹងក្រុករក្សាសន្តិសុខស្ថិតនៅក្នុងវត្តរំដួល មានបួដួយនិងឈ្លបជាតិខ្មែរដែលជាអតីតខ្មែរក្រហមនិរតីទាំងអស់ ។ ក្រុមនេះធ្វើសោះអង្គើយជិតមួយម៉ោង ទើបធ្វើជានាំគ្នារត់ឆ្វេចឆ្វាចមកកាន់កូនខ្ទមរបស់យាយទៀង ។ វាភរដោយសំដីល្ហួងលោមថា ៖

- សុំអុំកុំភ័យបារម្ភអី ពួកក្រុមខ្ញុំចាត់ការយាមល្បាតការពារអុំហើយ ។

រួចហើយវាក៏ដើរចេញទៅវិញបាត់អស់ ។ ឃើញអាកប្បកិរិយាពួកវាដូច្នេះ យាយទៀងគ្មានទុកចិត្តពួកវាទាល់តែសោះ ។ គាត់ខំកិតរិះរកកន្លែងដើម្បីគេចពួនពីពួកហ្នឹង ។ សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយកាន់តែថែមត្រួតឡើងៗ ដោយមិនដឹងជាគេចទៅណាណាមួយភ្លៀងក៏ចាប់ធ្លាក់ជោគជាំ ណាមួយវិច្ឆិកាក៏ស្រែកថ្ងូរដូចព្រាបដោយចុកពោះយ៉ាងខ្លាំង ។ ណេភ្ជិយ ! ទ្រាំតាមយថាកម្មទៅចុះ !....

មែន ! ការសង្ស័យរបស់យាយទៀងគ្មានខុសឯណា ។ នៅម៉ោង១២អាធ្រាត ក្រុមចោរដដែលក៏មកដល់ល្មម ។ វាមានគ្នា៧នាក់ កាន់ខ្សែបួនចង្វាយនៅដៃរួចជាស្រេច ។ ក្រុមចោរចាប់ចងអង្គរានិងវិច្ឆិកា ហើយយកក្រមាញាត់មាត់អ្នកទាំងពីរ ។ អាចោរជាអតីតខ្មែរក្រហមនិរតីចាប់យាយទៀងចងអូសនាំចូលបង្កន់ វាយធ្វើបាបកំញើញរកមាសពេជ្រទាល់តែបាន ។ យាយទៀងឲ្យកញ្ចប់មួយទៅវា ដែលនៅក្នុងនោះមាន ៖

- ខ្សែដៃមាសទឹកដប់មួយជំឡឹង
- ខ្សែកបួទីន៣ខ្សែ
- ចិញ្ចៀនមួយវង់ មានត្បូងពេជ្រទំហំ៣លីចំនួន១៣គ្រាប់
- និងចិញ្ចៀនមួយវង់ មានត្បូងបប៉ៃលិនទំហំ៦លីចំនួន៥គ្រាប់ ។

ប៉ុណ្ណឹងហើយវាមិនទាន់ពេញចិត្តនៅឡើយទេ វាគំរាមសំឡុតរកថែមទៀត ។ ស្រាប់តែឮសម្លេងស្រែកនៅក្នុងចំការខាងជើងខ្ទមថា ៖

- ជួយផង ! ជួយផង ! ចោរប្លន់ !

ឮដូច្នោះអាមេចោរអតីតខ្មែរក្រហមនិរតីក៏បញ្ឆេកគ្រាប់កាំភ្លើងតម្រង់មាត់ត្រៃមករកយាយទៀងដើម្បីនឹងបាញ់សម្លាប់បំបាត់ភស្តុតាង មុននឹងពួកវាចេញពីទីនេះទៅវិញ ។ គ្រាប់កាំភ្លើងក៏ផ្ទុះឡើងលាន់ឮសូរផាំង ! ផ្ទាត់ទៅត្រូវជញ្ជាំងបង្កន់ ដោយ

សារមិនដឹងជាហេតុអីបានជាមានអាគ្នាវាម្នាក់រុញច្រានមាត់ត្រៃកាំភ្លើងពង្វាងទៅខ្លួនយាយទៀងទៅវិញ... រួចហើយពួកវាក៏រត់របាត់របាយអស់ទៅ ។ យាយទៀងក៏រត់ទៅប្ដឹងក្រសួង «សន្តិសុខ» ដដែលជាលើកទី២ ទាំងចំណាងនៅដៃ ។ វាបណ្ដោតពេលទុកឲ្យចោរគេចរត់ទៅឆ្ងាយសិន សូម្បីតែចំណងដៃដែលចោរចងគាត់ ក៏គ្មាននរណាមួយអើពើស្រាយឲ្យផង ។ នៅពេលដែលជួបជុំម៉ែកូនឡើងវិញ ទើបដឹងថា នៅពេលដែលអាចោរមួយក្រុមកំពុងតែចាប់ចងយាយទៀង, រ៉ាជានិងវិច្ឆិកាមានអាចោរចិត្តពាលម្នាក់ចាប់អូសកូនស្រីពៅរបស់គាត់អាយុទើបបាន១៤ឆ្នាំ នាំយកទៅកាន់ចំការដូងបំរុងរំលោភ ។

នាងប្ដូរជីវិតរើបំរះពីកណ្ដាប់ដៃអាចោរអប្រិយ៍នេះ ។ វាខឹងខ្លាំងពេក ក៏បោកគ្រាប់បែកដៃមួយគ្រាប់បំរុងសម្លាប់នាងចោល ។ វាសនាល្អណាស់ គ្រាប់បែកដៃមិនផ្ទុះ នាងក៏ស្រែករកគេជួយ ធ្វើឲ្យអាចោរទាំងនោះរត់ផាយចេញទៅវិញទៅ...

គួរឲ្យអាណោចអធម៌ដល់យាយទៀងណាស់ ស៊ូប្ដូរជីវិត ខំលាក់ខំថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិសំខាន់ៗរបស់គាត់ ដូចជាមាស ពេជ្រ ហូល ផាមួង សំពត់មុយអារ និងរូបថតគ្រប់ផុនដែលថតជាមួយប្ដី-កូនៗតាំងពីក្មេងៗ ជាអនុស្សាវរីយ៍ដ៏សែនមនោរម្យ ។ នៅក្នុងរយៈ៤ឆ្នាំនៃរបបអង្គការ បើតំណាងវាដឹងថាគាត់លាក់របស់អស់ទាំងនេះ វាច្បាស់ជាមិនទុកជីវិតឲ្យទៅ ។ តែទោះជាខំប្រឹងលាក់យ៉ាងណាក៏ដោយ ទីបំផុតគឺចោរវាជិះតយកទាល់តែបាន ។

កិច្ចការលាក់របស់ទាំងនោះមានសភាពវេទនាណាស់ ។ រាល់ៗព្រឹកម៉ោងបួនភ្លឺ ត្រូវយកកញ្ចប់ទ្រព្យនេះទៅកប់ក្នុងរណ្ដៅមួយក្នុងទ្រុងជ្រូក យកដែកសង្កសីមួយបន្ទះគ្របពីលើ ។ រួចហើយកើបអាចម៍ជ្រូកនិងស្លឹកឫស្សីរាយពីលើទៀត ។ យប់ឡើងម៉ោង៩ទើបទៅយកមកទុកជាប់នឹងខ្លួនក្នុងខ្នមវិញ ។ នៅតាមកំណែន ទៅណាមកណា កាត់វាលចូលព្រៃរាប់រយគីឡូម៉ែត្រ ត្រូវលាក់ជាប់នឹងខ្លួនជានិច្ច ។ កន្លងផុតបាន៤ឆ្នាំមកហើយ ស្រាប់តែឥឡូវនេះត្រូវក្រុមចោរជាអាយ៉ងយួនហាណូ-យ ចូលមកប្លន់ទាំងភ្លែកស្រស់ យកអស់រលីងពីខ្លួន សូម្បីតែជីវិតក៏សឹងមិនគង់ទៅទៀត ។ ម្ដាយនិងកូនទាំងបីនៅសល់តែខោអាវមួយបន្លាស់ជាប់នឹងខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ។

យាយទៀងស្រែកយំថ្ងូរជំរំអូញថា ឈឺចាប់ណាស់ៗ ! ជីវិតខ្ញុំអស់ន័យហើយ ។ គ្មានអ្វីគួរឲ្យស្ដាយស្រណោះទៀតឡើយទឹកដីកម្ពុជា !

ពេលនោះ រ៉ាជានិយាយមកកាន់ម្ដាយថា ៖

– ម៉ាក់អើយ ប្រទេសខ្មែរសព្វថ្ងៃ ដូចជាកប៉ាល់មួយដែលបើកបរដោយសារមនុស្សដដែល គ្រាន់តែផ្លាស់សំលៀកបំពាក់តាមកាលវេលាតែប៉ុណ្ណោះ រួចហើយ

វានាំគ្នាបើកបរទៅកាន់ទិសដៅតែដដែល ។ នាងក៏សុំអង្វរម្តាយដើម្បីនាំគ្នាចាកចេញពីស្រុកខ្មែរ ។

យាយទៀងតាំងមាត់រកនិយាយថាទៅឬទេមិនកើត ។ ព្រោះគោលបំណងស្រាវជ្រាវរបស់គាត់មិនទាន់បានចប់ចុងចប់ដើមតាមបំណងនៅឡើយ ។

មិនយូរប៉ុន្មាន ស្រាប់តែមានបញ្ជាពីអង្គការលើមកទៀត បង្ខំឲ្យវិច្ឆិកាចេញធ្វើពលិកម្មរួម ដើម្បីកាប់គាស់ដីភ្នូរនឹងចប ជំនួសគោក្របីដែលខ្វះ ។ ទីបំផុតយាយទៀងក៏សំរេចបញ្ជូនរ៉ាដា (យាយទៀងនិងរ៉ាដាបែកគ្នារហូតតាំងពីពេលនោះមក) និងវិច្ឆិកាផ្សងព្រេងភៀសខ្លួនទៅប្រទេសថៃ ។

នៅពេលបែកគ្នាជាលើកទី២នេះ ម៉ែកូនៗទឹងទ្រូងស្មើរប្រេះតាំងមាត់ គ្មានពាក្យនិយាយ ពេលនោះមានតែទឹកភ្នែកទេដែលជាសាក្សីបង្ហាញថាកំសត់ ឈឺចាប់ខ្លោចផ្សា និងក្តៅក្រហាយណាស់ ។ ចំណែកយាយទៀងរក្សាគោលបំណងមុតដដែល គឺជីវិតចុងក្រោយរបស់គាត់ គាត់ត្រូវតែធ្វើពលិកម្ម ខំស្រាវជ្រាវរកឲ្យឃើញអំពីលក្ខណៈពិតនៃមហន្តរាយនៅកម្ពុជាសម័យនេះ តទៅទៀតគាត់ចង់កត់ត្រាតាមដាននូវព្រឹត្តិការណ៍នានា ដែលបណ្តាលឲ្យប្រទេសខ្មែរត្រូវវលាយយ៉ាងនេះ។ ពីព្រោះព្រឹត្តិការណ៍ទាំងឡាយនោះដូចជាចម្លែក មានលាក់អាថ៌កំបាំងជាក្រៃលែង ទោះបានឃើញផ្ទាល់ភ្នែកហើយក៏ដោយ នៅពេលខ្លះសឹងតែមិនចង់ជឿ...

តាំងពីរ៉ាដានិងវិច្ឆិកាចេញផុតទៅ យាយទៀងរស់នៅសែនកំសត់វេទនាជាមួយអង្គភា ព្រោះខ្លាចចោរមកធ្វើទុក្ខបុកម្នេញទៀត ។ ដូច្នេះរាល់ៗយប់ គាត់តែងនាំកូនស្រីលបលួនចូលពួនដេកក្នុងបន្ទប់បង្គន់កណ្តាលចំការរបស់គាត់ ។ លុះថ្ងៃរះទើបម៉ែកូនលួនចេញមកដាំនិងស្រោចទឹកបន្លែ ។

ក្នុងបន្ទប់បង្គន់នោះ ចន្លោះសំរាប់អង្គភាដេកមានបណ្តោយ១ម៉ែត្រ ទទឹង៨តឹក ។ កន្លែងម្តាយដេកមានបណ្តោយ១ម៉ែត្រ ទទឹងកន្លះម៉ែត្រ ។ ដេកផ្ទាល់ថ្ម គ្មានកន្ទេល គ្មានភួយ គ្មានមុង គ្មានខ្នើយទេ ។ ម្នាក់ៗដេកកើយដៃ អង្កុញជើងក្រៀនៗ ។

អង្គភាដេកលក់ដង្ហើមស្មើធេង តែយាយទៀងដេកមិនសូវលក់ទេ ។ គាត់នឹកឆ្ងល់ជាប់ជានិច្ច នូវព្រឹត្តិការណ៍នានានៃប្រទេសខ្មែរ ពីព្រោះសង្គ្រាមក្នុងប្រទេសខ្មែរដូចគេលេង «បាយឡុកបាយឡ» ។

គាត់រកនឹកឃើញឡើងវិញថា តើពីខែមេសា១៩៧៥ដល់មករា៧៩ តើអង្គការអនាមិកធ្វើអីខ្លះ ? គាត់ឃើញថា អង្គការគិតតែពីសម្លាប់បំផុតពូជខ្មែរ អង្គការធ្វើទារុណកម្មគ្រប់បែបគ្រប់យ៉ាង គិតយ៉ាងណាឲ្យតែខ្មែរស្លាប់ ។ លុះដល់ជិតចប់បេសកកម្មរបស់វា អង្គការបែរជាបញ្ជាឲ្យសម្លាប់ខ្មែរក្រហមនិន្នាការខ្មែរ ដែលជា

ឃាតករក្រុមទី១ ត្រូវស្លាប់តែហោងអស់ជាងពីរម៉ឺន (២០,០០០) នាក់ ។ ម៉្យាងទៀតអង្គការគិតតែពីបំផ្លាញ ដូច្នេះប្រទេសខ្មែរត្រូវវិនាសហិនហោច ក្នុងពេលដែលអង្គការមានជ័យជំនះ ហើយដែលយួនហាណូយវាកញ្ឆក់បានយ៉ាងងាយ គ្មានចំ-ណាយអ្វីទាំងអស់ពីជ័យជំនះនេះ ។ គាត់នឹកឃើញដល់ខ្មែរយើងខ្លះដែលត្រឡប់ជាអរគុណយួន រហូតដល់ភ្លេចការពារទឹកដី សង្ឃឹមញញឹមឲ្យយួនហាណូយមកការពារជំនួស លុះត្រាតែវិនាសហិនហោច ទាំងប្រជាជន ទាំងទ្រព្យសម្បត្តិអស់រលីងពីនគរ ។ រវើរវាយមកដល់ត្រឹមហ្នឹង យាយទៀងស្រែកទ្រហោយំដូចមនុស្សឆ្កួត ។ តែអារម្មណ៍នៅតែចងចាំជានិច្ច គាត់តែងតែលើកដៃបន់ស្រន់វត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិផងទាំងពួង ព្រមទាំងវិញ្ញាណក្ខន្ធខ្មែរទាំងបីលានដែលទទួលទារុណកម្មរហូតដល់បាត់បង់ជីវិត ឲ្យមកជួយណែនាំបំភ្លឺការស្រាវជ្រាវរបស់គាត់ ដើម្បីឲ្យបានដឹងច្បាស់ពីឧបាយកលរបស់យួនហាណូយ ដែលវាតទីយកទឹកដីប្រទេសជិតខាងបានដោយងាយៗយ៉ាងនេះ ? គាត់ចង់ដឹងដោយផ្ទាល់ថា តើយួនហានូយនឹងប្រើកលល្បិចយ៉ាងណាទៅទៀត ដើម្បីកាន់កាប់ត្រួតត្រាស្រុកខ្មែរឲ្យបានស្របច្បាប់មិនខុសច្បាប់អន្តរជាតិ ? ។

ឆ្នាំសិក្សា១៩៧៩-៨០ យាយទៀងនាំកូនស្រីអង្គរាទៅចុះឈ្មោះចូលរៀននៅវិទ្យាល័យស្វាយប៉ោ ។ គាត់រន្ធត់ចិត្តឥតឧបមាដោយឃើញសាស្ត្រាចារ្យ និងសិ-ស្សអង្គុយសិក្សាផ្ទាល់ដី ។ សាស្ត្រាចារ្យពិតប្រាកដ ខ្លះដែលលាក់ខ្លួននៅរស់ ក៏ស្ម័គ្រចិត្តចូលមកជួយបង្រៀន ទោះមានប្រាក់ខែជាអង្ករកំប៉ុងអំបិលកំប៉ុងក៏ដោយ

នៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សា គេឃើញមានការបញ្ចូលប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ចម្លែកៗ ដោយបង្ខំកូនសិស្សខ្មែរឲ្យដឹងគុណយួន ពីព្រោះយួនចូលមក «ជួយ» ខ្មែរអស់ចំនួន៣លើករួចមកហើយ ?!?! ។ យួនបញ្ចូលប្រវត្តិសាស្ត្រអាចារ្យមៀនឲ្យកូនខ្មែរទទួលស្គាល់ថាវិរៈបុរសខ្មែរទី១ ដែលបានធ្វើពលិកម្មរំដោះទឹកដីកម្ពុជាពីនឹមបារាំង ។ល។

កម្មវិធីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែររបៀបនេះ វាផ្ទុយនឹងចំណេះដឹងរបស់សាស្ត្រាចារ្យ និងការពិតទាំងស្រុង ។ ដូច្នេះហើយសាស្ត្រាចារ្យដែលស្គាល់កលល្បិចយួនជាវៀតមិញក្តី ជាវៀតកុងក្តី មិនទទួលស្គាល់កម្មវិធីនេះទេ ។ សាស្ត្រាចារ្យខ្មែរដឹងច្បាស់ថាអាចារ្យមៀនជាយួនបន្លំបួសរៀននៅស្រុកខ្មែរជាចារបុរសឲ្យយួនហាណូយ ។ សាស្ត្រាចារ្យខ្មែរដឹងថា គឺបណ្តាមកពីអាចារ្យមៀននេះឯងហើយដែលធ្វើឲ្យខ្មែរបែកបាក់គ្នា ខ្មែរចេះច្បាំងគ្នារហូតដល់សព្វថ្ងៃ ។ ពេលនោះទើបសាស្ត្រាចារ្យខ្មែរទាំងអស់យល់ថា ក្រុមហេង-សំរិន, ហ៊ុន-សែន ជាខ្មែរអាយ៉ងចេញពីប្រភពខ្មែរវៀតមិញ ទើបយល់នូវកលល្បិចក្រឡិចក្រឡុចរបស់យួនហាណូយដែលចេះ

សំរបឬបន្ទាបខ្លួនតាមព្រឹត្តិការណ៍នានារបស់ប្រទេសខ្មែរ រួចទើបកែឆ្នៃបង្វែងជាន ម្តងបន្តិចៗ ញ៉ាំងឲ្យប្រទេសខ្មែររលាយទាំងពូជ រលាយទាំងប្រវត្តិសាស្ត្រ...

សាស្ត្រាចារ្យទាំងនោះអស់សង្ឃឹមក៏ខ្សឹបបបួលគ្នា ចាកចេញចោលប្រទេសខ្មែរជាហូរហែរ ភៀសខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសថៃ ។

ចំណែកឯយួនហាណូយ កាលបើវាដឹងថា ខ្មែរអ្នកចេះដឹងរត់ចោលទឹកដីទុកឲ្យវាយ៉ាងនេះ វាត្រេកអរជាក្រៃលែង ។ វាតែងតែលៃលកយកចំណេញពីលើខ្មែរជានិច្ចជាកាល ។

យាយទៀងឆ្ងល់ណាស់ ដោយឃើញសាស្ត្រាចារ្យនិងកូនសិស្សខ្មែរអង្គុយរៀនផ្ទាល់ដី ។ ទីបំផុតទើបគាត់នឹកឃើញនូវពាក្យមួយឃ្លាដែលយួនហាណូយ ង្វៀង-វ៉ាន់ទិញបានពន្យល់ពួកគាត់កាលពីថ្ងៃ២៨-២-៨៨ ដែលឆ្លើយនឹងសំនួររបស់យួនអៀងថា ៖

« ពេលណាយើង (គឺយួន) បានកាន់កាប់នគរខ្មែរ ទ្រព្យសម្បត្តិនៅនគរខ្មែរទុកដូចជារបស់យើងទាំងអស់ » ។ ប៉ុន្តែចម្លើយរបស់តាទិញកាលណោះ និងកិច្ចការអនុវត្តន៍របស់យួនហាណូយក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ វាកែទម្រង់បន្តិច វាកែឆ្នៃបង្វែងជាន.. មើលចុះ ! ទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងមួយនគរកម្ពុជា ត្រូវអង្គការគ្មានរូបគ្មានរាងប្រមូលដឹកនាំចេញអស់រលីង ទើបយួនហាណូយចូលមកលុកលុយរាតត្បាតប្រទេសកម្ពុជា ។

ដូច្នេះសត្រូវស្នូរពូជរបស់ខ្មែរ វាចេះប្រើកលល្បិចយ៉ាងខូចអស្ចារ្យ វាប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្មែរបានយ៉ាងស្អាត រកដានសឹងមិនឃើញ ។

❑ ❑

❑

ក្នុងខែវិច្ឆិកា១៩៧៩ ម៉ោងប្រហែល៣រសៀល មានបូដូយមួយក្រុមគ្នា១០ នាក់ បណ្តើរគ្នាចូលកាន់កូនខ្ទមរបស់យាយទៀង ។ នៅពេលនោះស្រាប់តែមានបូដូយស្គមម្នាក់ អាយុប្រហែល២៩ឆ្នាំលោតមកឱបយាយទៀង យំហ៊ីៗ ព្រមទាំងប្រាប់ថា « កុំឲ្យគាត់និយាយភាសាយួនឲ្យសោះ » ។ រួចហើយវាងាកទៅនិយាយប្រាប់មិត្តៗរបស់វាថា ៖

- ខ្ញុំមិននឹកស្មានថាមីងទៀងបែរជាធ្លាក់ខ្លួនក្ររហាមដល់ថ្នាក់នេះសោះ ព្រោះ

កាលពីដើមគាត់ធ្លាប់មានមុខងារនិងទ្រព្យសម្បត្តិដ៏ស្តុកស្តម្ភ ប្រកបដោយចិត្តស-ប្បុរស តែងតែជួយទុក្ខធុរៈអ្នកក្រខ្សត់ គាត់មិនចេះប្រកាន់ពូជសាសន៍ ។ គ្រួសាររបស់ខ្ញុំតែងតែសុំពឹងមីងទៀង ដូចជាសុំខ្ចីលុយធ្វើដើមទុន រកស៊ីលក់ត្រី និងសុំពឹងធ្វើលិខិតផ្សេងៗសំរាប់គ្រួសារ និងសំរាប់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំផ្ទាល់ដើម្បីរៀនសូត្រ ។ យួននេះបន្តទៀតថា ៖

– កាលពីឆ្នាំ១៩៧០ ខ្ញុំអាយុបាន២០ឆ្នាំ រៀននៅថ្នាក់ទីបញ្ចប់នៃវិទ្យាល័យព្រះមុនីវង្ស ។ មានបាតុកម្មមួយដែលគេថាកូនសិស្សខ្មែរជាអ្នកបង្កើត ។ ពួកបាតុករវាយយួន ។ កាលណោះឪពុកខ្ញុំភ័យណាស់ ព្រោះគាត់ជាយួនហាណូយ និងជាចារបុរសរបស់វៀតមិញ (កាលណោះយាយទៀងមិនបានដឹងទាល់តែសោះថាគ្រួសារយួននេះជាចារជនរបស់វៀតមិញឡើយ) គាត់ក៏នាំគ្រួសាររត់មកជ្រកពួនក្នុងស្រះគោកមួយនៅខាងក្រោយផ្ទះមីងទៀងនេះ ។ ពួកយើងបានមីងទៀងចាត់ចែងផ្គត់ផ្គង់បាយទឹកម្ហូបចំណីយខាងគ្រប់គ្រាន់ ។ រួចពីហ្នឹងមកទៀត ឪពុកខ្ញុំសុំពឹងមីងទៀងជួយធ្វើអន្តរាគមន៍ជាមួយតំណាងយួននៅខេត្តបាត់ដំបង ដើម្បីសុំធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាមវិញ ។ ដោយសារការជួយខ្នះខ្នែងពីមីងទៀង គ្រួសាររបស់ខ្ញុំបានទៅរស់នៅខេត្តចូដុករហូតមក ។ ដូច្នេះខ្ញុំគោរពនិងស្រឡាញ់មីងទៀងដូចម្តាយខ្ញុំបង្កើត ។

កំពុងតែស្រឡាំងកាំងឆ្ងល់ថា ហេតុអីក៏យួនបូដូយនេះស្គាល់គាត់ច្បាស់ម្ល៉េះ, ហេតុម៉េចក៏វានិយាយខ្មែរច្បាស់ម្ល៉េះ ? វាក៏បែរមកសួរគាត់ថា ៖

– មីង ! តើមីងស្គាល់ខ្ញុំទេ ? ខ្ញុំឈ្មោះវិញ–គិមលៀង ជាកូនទីមួយរបស់វិញ – វ៉ាន់ឡាង និងយាយឡេ–ធីញ៉ាង ។

ពេលនោះវាក៏ហុចសំបុត្រមួយឲ្យយាយទៀង ព្រមទាំងនិយាយថា ៖

– នេះជាសំបុត្ររបស់ឪពុកម្តាយខ្ញុំដែលផ្ញើមកខ្ញុំពីចូដុកមក ។ យាយទៀងទទួលសំបុត្រមកអាន ៖

– តាឡាងសរសេរមកប្រាប់លៀង ចូរកូនខំស្រាវជ្រាវរកគ្រួសារយាយទៀងណា៎ ពីព្រោះមីងទៀងមានឧបការគុណដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុតដល់គ្រួសារវិញ...

ពេលនោះយាយទៀងក៏លោតឱបលៀង រួចចាប់ផ្តើមសួរសុខទុក្ខទៅវិញទៅមកយ៉ាងច្រើន ។ គឺដោយសារការសន្ទនានេះ យាយទៀតអាចដឹងថា ពីឆ្នាំ១៩៧០ ទៅ១៩៧១ អាណិកជនជាតិយួនធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ទៅស្រុកយួន មានចំនួនទាំងអ-ស់មួយសែន (១០០,០០០) នាក់ ។ ឆ្លៀតឱកាសនោះ វៀតកុងសំរាំងជ្រើសរើសយុវជនយួន ចេះភាសានិងអក្សរខ្មែរយ៉ាងជ្រៅជ្រះច្បាស់លាស់ ដឹកនាំយកទៅកាន់ដែនដីរំដោះ រួចវាបញ្ចូលឲ្យចូលសាលាយោធា ។ ពេលនោះមានយុវជនអាណិក-

ជនយួនជាច្រើនពាន់នាក់ស្ម័គ្រចិត្តបំរើវៀតកុង ។ ព្រោះវៀតកុងសន្យាថា ពេលណាហាត់ហ្វឹកហ្វឺនចេះចប់ វាបំពាក់ឲ្យឡើងជាស័ក្តិមួយ ប៉ុន្តែត្រូវដាក់ឈ្មោះជាខ្មែរទាំងអស់ ។ វិញ-គឹមលៀងក៏ត្រូវដូរឈ្មោះមកមិត្តឡុចវិញ ។ បន្ទាប់ពីបានពាក់ស័ក្តិមួយហើយ យួនហាណូយក៏បញ្ជូនយុវជនយួនទាំងនោះ ឲ្យមកវាយខ្មែរលន់-នល់ ។ យុវជនទាំងនោះធ្វើដោយស្ម័គ្រចិត្ត ព្រោះវាត្រូវចំបំណុលសងសឹក ដែលកាលនៅជំនាន់រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋ លន់-នល់បានកេណ្ឌកូនសិស្សឲ្យធ្វើបាតុកម្មវាយអាណិកជនយួនដែលជាម៉ែឪវា ។ មិត្តឡុចបញ្ជាក់ថា នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៣ យួនហាណូយបញ្ជូនខ្មែរក្លែងក្លាយរបៀបនេះមានចំនួនបីពាន់នាក់ ចូលកាន់ខេត្តមណ្ឌលគីរី ស្ថិតនៅក្នុងព្រៃជ្រៅៗ រួចចាត់បញ្ជូនឲ្យធ្វើមេកាន់ក្តាប់យោធាខ្មែរក្រហមជាលំដាប់លំដោយ ។ បានសេចក្តីថាមកជំនួសបូដូយ កំទេចខ្មែរលន់-នល់តទៅទៀត ។ យាយទៀងនិយាយទៅកាន់លៀងថា ៖

- ខ្ញុំដឹងថា ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣ បូដូយសុំលាខ្មែរក្រហមវិលត្រឡប់ទៅវៀតណាមវិញហើយតើ ។

លៀងគ្រវីក្បាលហើយឆ្លើយឡើងថា ៖

- មីងអើយ ! នេះជាកលល្បិចរបស់វៀតកុងទេតើ ។ វាដឹងចំណុចខ្សោយរបស់ក្រុមខ្ញុំ ដុះចិត្តគំនិតសងសឹកចំពោះខ្មែរ ។ វាក៏បំពាក់ស័ក្តិមួយឲ្យ រួចញុះញង់បញ្ចោរក្រុមខ្ញុំធ្វើជាខ្មែរ ដើម្បីបំភ័ន្តមតិយោធាខ្មែរក្រហមល្ងង់ៗ រួចបញ្ជាឲ្យក្រុមខ្ញុំដឹកនាំយោធាខ្មែរក្រហមស្រឡាញ់សម្តេចឪកំទេចខ្មែរលន់-នល់ជំនួសវា ។ លៀងបន្តទៀតថា ៖

- មានបូដូយមួយភាគតូចគោរពវិន័យបានយ៉ាងត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈ ទើបបានវិលត្រឡប់ទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាម ។ ចំណែកបូដូយដែលមិនទាន់បានបំពេញករណិយកិច្ចតាមលក្ខណៈ នៅមានចំនួន១៧០,០០០នាក់ទៀត ដែលសព្វថ្ងៃវាគ្រាន់តែថយទៅពួនលាក់ខ្លួន ដេកស៊ីសំរាកក្នុងព្រៃជ្រៅៗ ឬតាមបណ្តោយព្រំដែនខ្មែរ-យួន-លាវ ។ វាត្រៀមខ្លួនជានិច្ចនិងចេញបញ្ជា ។ លៀងបន្ត ៖

- រឿងមួយទៀតដែលជារឿងសម្ងាត់គឺមានផ្លូវសម្ងាត់មួយសំរាប់ចូលមកប្រទេសខ្មែរបានយ៉ាងលឿនទាន់ចិត្តកាត់តាមប្រទេសលាវនិងប្រទេសថៃ តាមរូងភ្នំដងរែក ។ បើមានជនជាតិខ្មែរជាបូដូយ ស្គាល់មូលដ្ឋាននេះ ហើយមានអាយុ៣៦ឆ្នាំ វាសម្លាប់ចោលភ្លាម ដោយមិនធ្វេសប្រហែសឲ្យបែកការណ៍វាឡើយ ។ល។ លៀងបន្តទៅទៀតថា ៖

- ចំណែកក្រុមខ្ញុំក៏ត្រូវចាញ់បោកវៀតកុងយ៉ាងធ្ងន់ គឺត្រូវធ្វើជាខ្មែរ រួចដឹកនាំយោធាខ្មែរក្រហមបង្ក្រាបសង្គ្រាមជំនួសវា ។ ឥឡូវពួកខ្ញុំត្រូវស្លាប់សឹងទាំងអស់ ទំរាំ

ដឹងខ្លួនថាចាញ់បោកវា យឺតពេលណាស់ទៅហើយ ។ មីងមើលចុះ ស័ក្តិពាក់លើស្មាបានតែធ្ងន់ សព្វថ្ងៃស៊ីបាយវាល់ចែកជាមួយតែផ្ទីរ ឬត្រកួនស្ងោរបង់អំបិល ។ វិន័យតឹងណាស់អើខ្លួនមិនរួច ។ សព្វថ្ងៃខ្ញុំកាន់ក្តាប់មូលដ្ឋានសម្ងាត់មួយនៅប៉ៃលិន មានតែស្វាជាមិត្ត ។ល។ និង ។ល។ ពេលនោះ លៀងឱបសុំលាយាយទៀងព្រមទាំងប្រាប់ថា ៖

- ខ្ញុំមានការច្រើនជំរាបមីង ស្អែកនេះខ្ញុំលួចមកជួបមីងតែម្នាក់ឯង...។

ពេលលៀងចេញផុតទៅ យាយទៀងអង្គុយញញឹមត្រេកអរជាក្រៃលែង ។ គាត់សង្ឃឹមថា គោលបំណងរបស់គាត់មុខជាមានពន្លឺខ្លះៗជាមិនខាន ។ ស្អែកឡើងពេលព្រលឹម គាត់រៀបចំបាយទឹកចាំទទួលលៀង ។ ម៉ោង១០លៀងមកដល់ល្មម ។ ពេលបាយទល់មុខគ្នានេះ លៀងអធិប្បាយវែកញែកនូវកលល្បិចយួនហាណូយ ដែលរៀបចំលេបទឹកដីកម្ពុជា មានលំនាំដូចគ្នានឹងអត្ថាធិប្បាយរបស់តាអាងដែរ ។ យាយទៀងក៏សួរទៅលៀងថា ៖

- តើអតីតខ្មែរវៀតមិញមានច្រើនឬតិច ?

- មានចំនួនប្រហែល២ម៉ឺននាក់ ដែលមានមេដឹកនាំជាយួនលួចបន្លំធ្វើខ្មែរ ហើយទាំងអស់គ្នាប្រើឈ្មោះខ្មែរក្រហម ដូចមានក្រុមខ្ញុំជាឧទាហរណ៍ ។

- តើខ្មែរក្រហមទាំងនោះដឹងឬទេថា មានបូដូយយ៉ាងច្រើនត្រៀមខ្លួននៅពាសពេញព្រៃនៃប្រទេសខ្មែរ ? ។

- រឿងបូដូយសំណាក់នៅពាសពេញព្រៃនៃប្រទេសខ្មែរនោះ គឺជារឿងត្រូវរ៉ូវគ្នាទេតើ ! ពីព្រោះខ្មែរក្រហមនិន្នាការយួនធ្វើការតាមយួនទាំងអស់ លើកលែងតែខ្មែរក្រហមដែលស្រឡាញ់សម្តេចឪចំនួន៤ម៉ឺននាក់ចេញ ដែលអង្គការលាក់មិនឲ្យដឹងជាដាច់ខាត ។ គ្រប់ពេល ក្រុមអតីតខ្មែរវៀតមិញ មានក្រុមខ្ញុំជាដើម ត្រូវទៅទទួលបញ្ជាការពីយួនហាណូយ គេនិយាយថាត្រូវទៅរៀនសូត្រនៅអង្គការលើ ។ ដូច្នេះយោធាខ្មែរក្រហមទាំងអស់នោះមិនដឹងថាចៅហ្វាយរបស់ខ្លួនជាខ្ញុំកញ្ជះយួនហាណូយឡើយ ។ រឿងនេះត្រូវលាក់ឲ្យជិត ឧទាហរណ៍ដូចជាខ្ញុំពេលនេះ ត្រូវកាន់ក្តាប់យោធា៣០០នាក់ គេឲ្យខ្ញុំផឹកទឹកសម្បថ ខ្ញុំត្រូវលាក់ការណ៍ឲ្យជិត ខ្ញុំត្រូវភរប្រាប់យោធាទាំងនោះថា ខ្ញុំជាខ្មែរឈ្មោះមិត្តឡុច ។

យាយទៀងសម្លឹងមុខលៀងមួយសន្ទុះ រួចក៏សួរថា ៖

- តើបក្សខ្មែរក្រហមរបស់ខៀវ-សំផន យ៉ាងម៉េចទៅវិញ ?

លៀងឈប់ទ្រឹងយ៉ាងយូររបៀបនឹកទើបឆ្លើយថា ៖

- ក្រុមនេះដូចជាគ្មានបញ្ចេញសកម្មភាពអ្វីសំខាន់ទេ ។ គេខ្សិបខ្សៀវរបៀបពេបជ្រាយថា ជាបក្សខ្មែរក្រហមបញ្ញវ័ន្ត ។ ព្រោះមិត្តទាំងនោះភាគច្រើនជាអ្នកចេះ

ដឹងជ្រៅជ្រះ ។ អង្គការត្រូវតែលើកដំកើងបក្សខ្មែរក្រហមរបស់ខៀវ-សំផន ប-ញ្ជោរប្រើមួយរយៈសិន អង្គការលើកទឹកចិត្ត រួចញុះញង់ពីក្រោយខ្នង បញ្ជាយោធាខ្មែរក្រហមឲ្យមានកម្លាំងកំទេចខ្មែរលន់-នល់ ទុកពេលឲ្យយួនសំរាកសិន ។ ចំ-ណែកឯមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលជាបញ្ញវ័ន្ត មានការធ្វេសប្រហែសដោយឃើញមានយោធាស្រឡាញ់សម្តេចឪទាំងបួនម៉ឺននាក់រៀបចំបានត្រឹមត្រូវ ស្វាហាប់ ក្លា-ហាន ក៏មានសេចក្តីសង្ឃឹមថា ពេលណាខ្មែរក្រហមដណ្តើមបានជ័យជំនះពីខ្មែរលន់-នល់ យោធាទាំងនោះអាចការពារប្រទេសជាតិបានយ៉ាងងាយ ។ លុះដល់ថ្ងៃ ១៧-៤-៧៥ ខ្មែរក្រហមទទួល «ជ័យជំនះ» ដ៏ធំធេង ស្រាប់តែមេបញ្ជាការជាអង្គការអនាមិកទៅវិញ ។ នៅពេលនោះ អង្គការចេញបញ្ជាជាដាច់ណាត់ ហាមដល់យោធាខ្មែរក្រហមទាំង៤ម៉ឺននាក់នោះ ព្រមទាំងក្រុមខ្ញុំជាយួនបន្លំធ្វើជាខ្មែរ មិនឲ្យជួបប្រជាជនថ្មីឡើយ ។ អង្គការប្រាប់ថា ត្រូវសំរាកយកកម្លាំងទៅវាយយួន ដើម្បី « រំដោះទឹកដីកម្ពុជាក្រោម » ។ លុះប្រមូលយោធាទុកមួយអន្លើ អង្គការបញ្ចេញឃាតករអាថ៌កំបាំងយ៉ាងច្រើនលើសលប់ មកព័ទ្ធបាញ់សម្លាប់បក្សខ្មែរក្រហមនិន្នាការខ្មែរជាច្រើនលើកច្រើនសារ ឃើញតែខ្មោចដេកស្លាប់នៅពាសពេញ ព្រៃ ។ យាយទៀងសួរថា ៖

– តើបក្សខ្មែរក្រហមរបស់ខៀវ-សំផនគ្មានយោធាការពារទេឬ ?

– មិត្តទាំងនោះមានយោធាការពារតាមក្រុមៗដែរ ប៉ុន្តែអង្គការចាត់ការសម្លាប់យ៉ាងស្ទាត់បំផុត មិនបណ្តោយឲ្យរេខ្លួនទាន់ឡើយ សូម្បីតែខ្ញុំក៏ខ្ញុំមិនដឹងហេតុផលទាល់តែសោះ ។ មានរឿងចម្លែកមួយដែលខ្ញុំបានឃើញផ្ទាល់ភ្នែកពីការកាប់សម្លាប់នេះ ៖ នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៣ វៀតកុងកំពុងប្រើកលល្បិចសុំលាខ្មែរក្រហមថយចេញទៅសំរាក រួចឆ្លៀតសង្គ្រាមក្នុងប្រទេសខ្មែរឲ្យទៅជាសង្គ្រាមរវាងខ្មែរនិងខ្មែរ ។ នៅពេលនោះយួនហាណូយបញ្ជូនខ្មែរមួយក្រុមចំនួន៣ពាន់នាក់ មកពីហាណូយខ្លះមកពីប៉េកាំងខ្លះ មកបន្តសង្គ្រាមជំនួសវា ។ យួនហាណូយបញ្ជាឲ្យក្រុមខ្មែរទើបមកដល់នេះ ដឹកនាំយោធាខ្មែរក្រហមកំទេចខ្មែរលន់-នល់ ។ ក្រុមនេះតវ៉ាប្រឆាំងជាដាច់ខាតថា ៖ រឿងខ្មែរសុំទុកឲ្យខ្មែរដោះស្រាយ គឺខ្មែរសុំសំរុះសំរួលដោយការចរចា មិនត្រូវបង្ហូរឈាមរវាងខ្មែរនិងខ្មែរឡើយ ។

យួនហាណូយភ្ញាក់ដោយឃើញក្រុមនេះក្បាលរឹង មិនលោតតាមខ្សែញាក់របស់វា ហ៊ានប្រឆាំងនឹងបញ្ជារបស់វា វាត្រូវទាល់ច្រក ។ វាក៏ផ្លាស់ផែនការណ៍ភ្លាម ។ ព្រោះយួនហាណូយមានទីអាង គឺមានក្រុមប្តីប្រពន្ធប៉ុល-ពតជាមេដឹកនាំ និងមានក្រុមខ្មែរជាច្រើនពាន់នាក់ជាជាតិយួនដែលចេះសរសេរ អាន ភាសាខ្មែរដូចខ្មែរ ក្រុមខ្ញុំអាចបន្លំធ្វើជាខ្មែរគ្មានយោធាណាអាចស្គាល់ថាក្រុមខ្ញុំជាយួនទេ ។ ចំណែកឯ